Относно въпрос 1 „Бихте ли могли да опишете основните случаи на освобождаване от родителски права над непълнолетни деца (деца на 14 и повече години) (определяне на местопребиваването или временното пребиваване на непълнолетното дете, избор на образование или религия и регистрация в училища и др., медицински лечения, сключване на трудови договори или договори за професионално образование и др.)?“

Съгласно член 6 от Семейния кодекс на Украйна (наричан по-нататък „Семейният кодекс“) дадено лице притежава правен статут на дете, докато не навърши пълнолетие.

Детето се счита за малолетно до навършване на 14 години.

Детето се счита за непълнолетно, когато е на възраст между 14 и 18 години.

Съгласно член 31 от Гражданския кодекс на Украйна (наричан по-нататък „Гражданският кодекс“) физическо лице, което не е навършило 14 години (малолетно дете), има право:

1) самостоятелно да извършва дребни сделки с битов характер.

За дребна сделка с битов характер се счита сделка, която задоволява битовите потребности на лицето, съответства на неговото физическо, духовно или социално развитие и се отнася до вещ с ниска стойност;

2) да упражнява лични нематериални права върху резултатите от интелектуална и творческа дейност, защитени от закона.

Малолетните деца не носят отговорност за причинените от тях вреди.

Съгласно член 32 от Гражданския кодекс, в допълнение към сделките, предвидени в член 31 от този кодекс, *физическо лице на възраст между четиринадесет и осемнадесет години (непълнолетно дете) има право*:

— самостоятелно да се разпорежда със своите трудови възнаграждения, стипендии или други форми на доход;

— самостоятелно да упражнява правата върху резултатите от интелектуална и творческа дейност, защитени от закона;

— да бъде участник в юридически лица (учредител на такива), освен ако това не е забранено от закона или от устава на юридическото лице;

— самостоятелно да сключва договор за банков депозит (сметка) и да се разпорежда с направения от него депозит на негово име (средствата по сметката).

Непълнолетно дете извършва всички други действия със съгласието на своите родители (осиновители) или лица, полагащи грижи за него.

Трябва да бъде получено писмено и нотариално заверено съгласие от родителите (осиновителите) или лицето, полагащо грижи, както и разрешение от органа по попечителството и грижите, за да може непълнолетно дете да извърши сделка с превозни средства или недвижими имоти.

Непълнолетно дете може да се разпорежда с парични средства, депозирани изцяло или частично от други лица във финансова институция на негово име, със съгласието на органа по попечителството и грижите и родителите (осиновителите) или лицето, полагащо грижи.

Съгласие за извършване на сделка от страна на непълнолетно дете трябва да бъде получено от родителите (осиновителите), лицето, полагащо грижи, или органа по попечителството и грижите в съответствие със закона.

Ако има достатъчни основания, съдът може да ограничи правото на непълнолетно дете самостоятелно да се разпорежда със своите трудови възнаграждения, стипендии или други форми на доход или да го лиши от това право,

ако за това бъде подадено заявление от родителите (осиновителите), лицето, полагащо грижи, или органа по попечителството и грижите.

Съдът ще отмени решението си за лишаване на непълнолетно дете от това право или ограничаване на правото, ако отпаднат обстоятелствата, на които се е основавало приемането му.

Процедурата за ограничаване на гражданската дееспособност на непълнолетно дете се определя в Гражданския процесуален кодекс на Украйна.

Въпреки това, в съответствие с член 35 от Гражданския кодекс, пълна гражданска дееспособност може да се предостави на физическо лице, което е навършило 16 години и работи по трудов договор, както и на непълнолетно дете, регистрирано като майка или баща на дете.

Пълна гражданска дееспособност се предоставя с решение на органа по попечителството и грижите по искане на съответното лице с писменото съгласие на родителите (осиновителите) или на лицето, полагащо грижи, но при отсъствие на такова съгласие пълна гражданска дееспособност може да се предостави с решение на съда.

Пълна гражданска дееспособност може да се предостави на физическо лице, което е навършило 16 години и което желае да се занимава с предприемаческа дейност.

Ако бъде дадено писмено съгласие от родителите (осиновителите), лицето, полагащо грижи, или органа по попечителството и грижите, такова лице може да бъде регистрирано като предприемач. В такъв случай физическото лице придобива пълна гражданска дееспособност от момента на държавната му регистрация като предприемач.

Пълната гражданска дееспособност, предоставена на физическо лице, се отнася за всички граждански права и задължения.

При прекратяване на трудовия договор или на предприемаческата дейност на физическото лице то запазва пълната гражданска дееспособност, която му е предоставена.

<u>По отношение на определянето на местопребиваването</u> следва да се отбележи, че съгласно член 313 от Гражданския кодекс физическо лице, което е навършило 14 години, има право на свободно самостоятелно движение в рамките на територията на Украйна и право да избира своето местопребиваване.

Физическо лице, което не е навършило 14 години, има право да се движи в рамките на територията на Украйна само със съгласието на родителите (осиновителите) или попечителите, придружено от тях или от упълномощени от тях лица.

Физическо лице, което е гражданин на Украйна, има право на безпрепятствено завръщане в Украйна.

Физическо лице, което е навършило 16 години, има право на свободно самостоятелно пътуване извън Украйна.

Физическо лице, което не е навършило 16 години, има право да пътува извън Украйна само със съгласието на родителите (осиновителите) или попечителите, придружено от тях или придружено от упълномощени от тях лица, с изключение на предвидените от закона случаи.

Съгласно втората част на член 29 от Гражданския кодекс физическо лице, което е навършило четиринадесет години, може свободно да избере своето местопребиваване, при спазване на предвидените от закона ограничения.

В третата част на член 160 от Семейния кодекс се съдържат подобни разпоредби, според които, ако родителите живеят отделно, дете, навършило 14-годишна възраст, само определя своето местопребиваване.

<u>Права на децата</u>

Съгласно член 1 от Закона за закрила на детето на Украйна (наричан по-нататък „законът“) дете е лице под 18-годишна възраст (малолетно или непълнолетно лице), ако според приложимото спрямо него право то не придобива по-рано правата на пълнолетно лице.

Обезпечаването на висшите интереси на детето включва предприемане на действия и вземане на решения, насочени към задоволяване на индивидуалните потребности на детето в съответствие с неговата възраст, пол, здравословно състояние, характеристики на развитието, жизнен опит, както и семейна, културна и етническа принадлежност, като също така се взема предвид неговото мнение, ако то е достигнало възраст и степен на развитие, които му позволяват да го изрази.

По-специално в член 9 от закона е предвидено, че всяко дете има право свободно да изразява личното си мнение, да формира собствени възгледи, да развива собствени социални дейности и да получава информация, която е подходяща за неговата възраст. Това право включва свободата да се търси, получава, използва, разпространява и съхранява информация в устна, писмена или друга форма, посредством произведения на изкуството, литература, средства за масово осведомяване, средства за комуникация (компютър, телефонна мрежа и др.) или други средства по негов избор. То следва да получава достъп до информация и материали от различни национални и международни източници, особено такива, с които се насърчава здравословно физическо и психическо развитие, както и социално, духовно и морално благосъстояние.

Децата имат право да изпращат на държавните органи, органите на местното самоуправление, предприятията, институциите, организациите, средствата за масово осведомяване и техните служители коментари и предложения относно дейността им, становища и молби, свързани с упражняването собствените права и законни интереси на децата, както и жалби относно нарушаването им.

По-специално в член 12 от закона е предвидено, че възпитанието в семейството играе фундаментална роля за развитието на личността на детето. Всеки родител носи еднаква отговорност за възпитанието, образованието и развитието на детето. Родителите или лицата, действащи вместо родителите, имат правото и задължението да отглеждат детето, да се грижат за неговото здраве, физическо, духовно и морално развитие и образование, да създават подходящи условия за развитие на естествените му способности, да зачитат достойнството на детето и да го подготвят за самостоятелен живот и труд. Родителите или лицата, действащи вместо родителите, носят отговорност за нарушаване на правата и ограничаване на законните интереси на детето, свързани със здравните грижи, физическото и духовното развитие и образованието, както и за неизпълнение и избягване на родителските задължения, предвидени в закона.

<u>Работа</u>

По отношение на въпросите, свързани със сключването на трудов договор, съгласно член 21 от Закона за закрила на детето на Украйна редът за наемане на деца на работа се определя от трудовото законодателство на Украйна.

Възрастта, от която едно дете има право да работи, е 16 години. Деца, навършили 15 години, могат да бъдат наемани на работа, която не уврежда здравето им и не пречи на образованието им, със съгласието на един от родителите или на лице, действащо вместо родителите.

За деца под 16 години работното време е ограничено в съответствие с потребностите им, свързани с тяхното развитие и с професионалната им подготовка. Времето, прекарано от детето със съгласието на собственика или на упълномощен от собственика орган, за провеждане на професионално обучение в рамките на установеното от закона работно време, се счита за работно време.

Забранено е участието на деца в най-лошите форми на детски труд, извършването на тежък физически труд и работата при вредни или опасни условия на труд, както и подземната работа или работата с продължителност над законоустановеното работно време.

Децата се допускат до работа само след предварителен медицински преглед с писмено медицинско становище, че няма противопоказания за участие в трудова дейност, като до навършване на 21-годишна възраст те подлежат на задължителен профилактичен медицински преглед всяка година.

Съгласно член 22 от Закона за закрила на детето на Украйна децата, навършили 16 години деца имат право да се занимават с предприемаческа дейност и могат да бъдат членове на колективно земеделско предприятие и членове на селско (земеделско) стопанство по установения от закона ред.

Във връзка със сключването на трудови договори с непълнолетни деца следва да се отбележи следното:

В първата част на член 3 от Кодекса на труда на Украйна (наричан по-нататък „Трудовият кодекс“) се предвижда, че трудовото законодателство регламентира трудовите правоотношения на служителите на всички предприятия, институции и организации, независимо от формата на собственост, вида дейност и промишления сектор, както и на лицата, които работят по индивидуален трудов договор.

Съгласно точка 5 от първата част на член 24 от Кодекса на труда по правило трудовите договори се сключват в писмен вид. Спазването на писмената форма е задължително при сключване на трудов договор с непълнолетно дете (член 187 от Кодекса на труда).

В член 187 от Кодекса на труда се предвижда, че в сферата на трудовите правоотношения правата на непълнолетните деца, т.е. на лицата, които не са навършили 18 години, са равни с тези на пълнолетните, докато в областта на закрилата на труда, работното време, отпуските и някои други условия на труд непълнолетните деца се ползват с привилегиите, предвидени в законодателството на Украйна.

Съгласно член 188 от Кодекса на труда не се допуска наемане на работа на лица под 16 години.

Със съгласието на един от родителите или на лице, действащо вместо родителите, в изключителни случаи могат да бъдат наемани на работа лица, навършили петнадесет години.

За да се подготвят младежите за продуктивна работа, е разрешено да се наемат учащи от общообразователни средни, професионални (професионално-технически), полувисши или висши образователни институции, които са в процес на придобиване на някаква форма на начално, основно средно или средно специално образование, да извършват лека работа, която не уврежда здравето им и не нарушава тяхното образование, извън учебното време и след навършване на 14-годишна възраст, със съгласието на един от родителите или на лице, действащо вместо родителите.

В първа и втора част на член 190 и в член 192 от Трудовия кодекс се предвижда забрана за наемане на лица под 18-годишна възраст за тежък физически труд и за работа при вредни или опасни условия на труд, както и за подземна работа.

Забранено е и наемането на лица под 18-годишна възраст за вдигане и преместване на предмети, чието тегло надвишава определените за тях граници.

Забранено е също така да се ангажират служители под 18-годишна възраст за нощен труд, извънреден труд и работа през почивните дни.

Съгласно член 199 от Кодекса на труда родителите, осиновителите или лицата, полагащи грижи за непълнолетно дете, както и държавните органи и длъжностните лица, на които са поверени надзорът и контролът върху спазването на трудовото законодателство, имат право да изискват прекратяване на трудов договор с непълнолетно дете, включително срочен договор, ако с ефективното му продължаване се застрашава здравето на непълнолетното дете или се накърняват законните му интереси.

<u>Здравни грижи</u>

Съгласно втората част на член 39 от Принципите на украинското законодателство в областта на здравеопазването на Украйна (наричани по-нататък „Принципите“) пациент, навършил пълнолетие, има право да получава достоверна и пълна информация за своето здраве, включително правото да се запознае със съответните медицински документи относно здравословното си състояние.

Родителите (осиновителите), попечителят и лицето, полагащо грижи, имат право да получават информация относно здравословното състояние на детето или повереника.

Съгласно първата и втората част на член 43 от Принципите, за прилагането на методи за диагностика, превенция и лечение се изисква съгласието на пациента, информиран в съответствие с член 39 от тези Принципи.

За извършване на медицинска интервенция се изисква съгласието на законните представители на пациенти под 14-годишна възраст (малолетни пациенти), както и на пациенти, които са признати за недееспособни по установения от закона ред.

Съгласието на пациента или на неговия законен представител за извършване на медицинска интервенция е задължително, освен в случаи, при които има признаци за пряка опасност за живота на пациента и по обективни причини е невъзможно да се получи съгласие за такава интервенция от самия пациент или от неговите законни представители.

Нови методи и лекарствени продукти за превенция, диагностика или лечение, които са в процес на проучване по установения ред, но все още не са одобрени за употреба, както и нерегистрирани лекарствени продукти, могат да се прилагат за лечението на дадено лице само след получаване на писмено съгласие от него. Горепосочените методи и средства могат да се прилагат по отношение на лице под 14-годишна възраст (малолетно дете) с писменото съгласие на неговите родители

или други законни представители; по отношение на лице на възраст от 14 до 18 години те могат да се прилагат с неговото писмено съгласие и с писменото съгласие на неговите родители или други законни представители; по отношение на лице, чиято гражданска дееспособност е ограничена, те могат да се прилагат с писменото съгласие на лицата, полагащи грижи за него; по отношение на лице, което е признато за недееспособно в съответствие с установения от закона ред, те могат да се прилагат с писменото съгласие на неговите законни представители. При получаване на съгласие за прилагане на нови методи и лекарствени продукти за превенция, диагностика и лечение, които са в процес на проучване по установения ред, но все още не са одобрени за употреба, както и на нерегистрирани лекарствени продукти, на лицето и/или на неговия законен представител трябва да бъде предоставена информация за целите, методите, страничните ефекти, възможния риск и очакваните резултати.

Прилагането на нерегистрирани или регистрирани лекарствени продукти за целите на лечението при показания, които не са посочени в инструкцията за медицинска употреба или в кратката характеристика на лекарственото продукт, в рамките на програми за разширен достъп на пациентите до нерегистрирани лекарствени продукти или до програми за достъп на субекти на изследване (пациенти) до изследван лекарствен продукт след приключване на клиничното изследване, е разрешено само след получаване на писменото съгласие на лицето. По отношение на лице под 14-годишна възраст (малолетно дете) горепосочените лекарствени продукти могат да се прилагат с писменото съгласие на неговите родители (на един от родителите) или други законни представители (законен представител); По отношение на лице на възраст между 14 и 18 години те могат да се прилагат с неговото писмено съгласие и с писменото съгласие на неговите родители (на един от родителите) или други законни представители (законен представител); по отношение на лице, чиято гражданска дееспособност е ограничена, те могат да се прилагат с писменото съгласие на лицата (лицето), полагащи(о) грижи за него; по отношение на лице, което е признато за недееспособно в съответствие с предвидения от закона ред, те могат да се прилагат с писменото съгласие на неговите законни представители. При получаване на съгласие за прилагане на такива лекарствени продукти на лицето и/или на неговия законен представител трябва да бъде предоставена пълна информация за целите, методите, страничните ефекти, възможния риск и очакваните резултати от прилагането на тези лекарствени продукти, както и за съществуването или отсъствието на алтернативни възможности за лечение (вторите части на членове 44 и 44^1 от Принципите).

Съгласно член 59 от Принципите родителите са длъжни да се грижат за здравето на децата си и за тяхното физическо и духовно развитие, както и за поддържането на здравословен начин на живот. В случай че това задължение не бъде изпълнено и ако това причини значителна вреда върху здравето на детето, виновните страни могат да бъдат лишени от родителски права по установения ред.

За да осигури на по-младото поколение здравословно възпитание с хармонично физическо и духовно развитие, държавата обезпечава развитието на широка мрежа от детски градини, училища-интернати, здравни центрове, лагери за отдих и други детски институции.

На децата, които се възпитават в детски институции и учат в училища, се осигуряват необходимите условия за запазване и укрепване на образованието в

сферата на здравето и хигиената. Условията за образование и полагане на труд и изискванията относно рамката, съгласно която се провеждат дейностите, се определят със съгласието на централния орган на изпълнителната власт, който ръководи формирането на държавната политика в областта на здравеопазването.

<u>Образование</u>

В първа до трета част на член 55 от Закона за образованието на Украйна се посочва, че възпитанието в семейството играе фундаментална роля за развитието на детето като личност. Родителите имат равни права и отговорности по отношение на образованието и развитието на детето.

Родителите на децата, които се обучават, имат право да:

защитават правата и законните интереси на децата в образователната система в съответствие със законодателството;

осъществяват контакт с образователните институции и органите за управление на образованието по въпроси, свързани с образованието;

<u>изберат образователна институция и образователна програма от вид и под форма, осигуряващи подходящо образование за децата;</u>

участват в общественото самоуправление на образователна институция, по-специално като избират и бъдат избирани в нейните органи за обществено самоуправление;

получават предварителна информация относно всички планирани и непланирани педагогически, психологически, медицински и социологически дейности, изследвания, прегледи и педагогически експерименти, провеждани в образователната институция, както и да дават съгласие за участието на детето в тях;

участват в подготовката на индивидуална програма за развитие на детето и/или на индивидуален учебен план;

получават информация относно дейността на образователната институция, включително предоставянето на социални и психологическо-педагогически услуги за лица, станали обект на малтретиране (тормоз), свидетели или извършители на малтретиране (тормоз), образователните резултати на техните деца (деца, на които те са законни представители) и резултатите от оценката на качеството на образованието в образователната институция и нейната образователна дейност;

подават декларация до ръководството или учредителя на образователната институция относно случаи на малтретиране (тормоз) на дете или на който и да било друг участник в образователния процес;

изискват пълно и безпристрастно разследване на случаите на малтретиране (тормоз) на дете или на който и да било друг участник в образователния процес.

Родителите на децата, участващи в образователната система, са задължени да:

възпитават у децата зачитане на достойнството, правата, свободите и законните интереси на личността, законите и етичните стандарти, отговорно отношение към собственото здраве, здравето на другите и околната среда;

улесняват участието на детето в образователната програма и постигането от детето на предвидените в нея резултати от обучението;

зачитат достойнството, правата, свободите и законните интереси на детето и на останалите участници в образователния процес;

се грижат за физическото и психическото здраве на детето, да насърчават развитието на способностите му и да стимулират умения за здравословен начин на живот;

възпитават у детето култура на диалог и на живот във взаимно разбирателство, мир и хармония между всички народи, етнически, национални и религиозни групи, както и между представители на различни политически и религиозни възгледи и културни традиции и с различен социален произход, семейно положение и принадлежност;

утвърждават — чрез указания и личен пример — уважение към обществения морал и обществените ценности, по-специално към истината, справедливостта, патриотизма, хуманността, толерантността и трудолюбието;

помагат на децата да осъзнаят необходимостта от спазването на Конституцията и законите на Украйна, от защитата на суверенитета и териториалната цялост на Украйна;

възпитават у детето уважение към официалния език и държавните символи на Украйна, националните, историческите и културните ценности на Украйна и уважително отношение към историческото и културното наследство на Украйна;

спазват учредителните документи и вътрешните правила на образователната институция, както и условията на договора за предоставяне на образователни услуги (ако има такива);

съдействат на ръководството на образователната институция при разследване на случаи на малтретиране (тормоз);

изпълняват решенията и препоръките на комисията за разследване на случаи на малтретиране (тормоз) в образователната институция.

По отношение на записването на лице в институция за професионално (вкл. техническо) образование, следва да се има предвид, че съгласно точка 3.1 от Стандартните правила за прием в институции за професионално (вкл. техническо) образование на Украйна, одобрени чрез Заповед № 499 на Министерството на образованието и науката от 14 май 2013 г. (регистрирана в Министерството на правосъдието на Украйна на 29 май 2013 г. под № 823/23355), кандидатите подават лично заявление за прием в институция за професионално (вкл. техническо) образование, в което посочват избраната професия (специалност), формата на обучение, своето местопребиваване и др.

Относно въпрос 2 „Има ли специални правила, съгласно които се изисква съгласието на дете под 14-годишна възраст, за да бъдат валидни определени решения на родителите или определени сделки? По-специално, тъй като в член 160 от Семейния кодекс се изисква съвместното съгласие на детето и родителите, ако детето е на възраст между 10 и 14 години, по въпроси, свързани с престоя и пребиваването, какви са последиците и процедурите в случай на несъгласие между детето и родителите?“

Съгласно член 171 от Семейния кодекс детето има право да бъде изслушвано от своите родители, други членове на семейството и длъжностни лица по въпроси, които го засягат лично, както и по семейни въпроси.

Дете, което може да изрази мнението си, трябва да бъде изслушвано при разрешаване на спор между неговите родители и други лица относно неговото възпитание и местопребиваване, включително при разрешаване на спорове за лишаване от родителски права, възстановяване на родителски права, както и спорове относно управлението на имуществото му.

Съдът има право да постанови решение, което е в противоречие с мнението на детето, ако интересите на детето го налагат.

Относно въпрос 3 „В случай че двамата родители полагат родителски грижи съвместно — разбираме, че това е стандартният случай в Украйна, независимо от семейното положение на родителите — има ли решения или действия, които единият от родителите може да предприеме самостоятелно (без предварително съгласие или право на вето на другия родител)? Съществува ли презумпция за съгласие на другия родител?“

Родителите са законни представители на своите малолетни и непълнолетни деца (първа част на член 242 от Гражданския кодекс).

Законното представителство от страна на родителите се основава на положителното правно обстоятелство, че децата произхождат от родителите. Същевременно законното представителство дава на родителите пълния набор от права и отговорности по отношение на детето, включително в смисъл на попечителство (грижи) за действия, свързани с детето.

Съгласно член 121 от Семейния кодекс правата и задълженията на майката, бащата и детето се основават на обстоятелството, че детето произхожда от родителите, което се удостоверява от държавния регистрационен орган, който отговаря за актовете за гражданско състояние, както е предвидено в членове 122 и 125 от Семейния кодекс.

Съгласно член 141 от Семейния кодекс майката и бащата имат равни права и отговорности спрямо детето, независимо дали са сключвали брак.

Независимо дали родителите са разведени или живеят отделно от детето, това не засяга обхвата на техните права и не ги освобождава от задълженията им спрямо детето освен в случая, предвиден в пета част на член 157 от Семейния кодекс.

В член 157 от Семейния кодекс се посочва, че въпросът за отглеждането на дете се решава съвместно от родителите освен в случая, предвиден в пета част на този член.

Родителят, който живее отделно от детето, е длъжен да участва във възпитанието му и има право да поддържа лични взаимоотношения с него. Родителят, с когото детето живее, няма право да възпрепятства родителя, който живее отделно, да поддържа лични взаимоотношения с детето и да участва във възпитанието му, ако поддържането на взаимоотношенията по този начин не пречи на нормалното развитие на детето.

Родителите имат право да сключат споразумение относно упражняването на родителските права и изпълнението на задълженията на родителя, който живее отделно от детето. Споразумението се сключва в писмена форма и трябва да бъде нотариално заверено.

Ако родителят, с когото живее с детето, не спазва споразумението, той ще бъде задължен да поправи материалните и моралните вреди, причинени на другия родител.

Родителят, чието местопребиваване е определено като местопребиваване на детето с решение на съда или потвърдено като такова чрез становище на органа по попечителството и грижите — освен ако въпросният родител е обект на мерки за принудително изпълнение, свързани с решение за установяване на права за посещения на детето и за премахване на пречките пред посещения на детето — самостоятелно решава въпроса за временно пътуване извън Украйна за период не по-дълъг от един месец с цел лечение, обучение, участие на детето в детски състезания, фестивали, научни изложби, ученически олимпиади и състезания,

екологични, технически, художествени, туристически, научноизследователски или спортни прояви, или почивка и възстановяване на детето в чужбина, включително като член на организирана група от деца, а ако му е известно местопребиваването на другия родител, който не е избягвал и надлежно изпълнява родителските си задължения, е длъжен да го уведоми с препоръчана поща за временното пътуване на детето извън Украйна, за целта на пътуването, държавата на местоназначение и съответната продължителност на престоя във въпросната държава.

Родителят, чието местопребиваване е определено като местопребиваване на детето с решение на съда или потвърдено като такова чрез становище на органа по попечителството и грижите, независимо решава въпроса за временно пътуване извън Украйна за период до един месец или за по-дълъг период с цел лечение, обучение, участие на детето в детски състезания, фестивали, научни изложби, ученически олимпиади и състезания, екологични, технически, художествени, туристически, научноизследователски или спортни прояви, или почивка и възстановяване на детето в чужбина, включително като член на организирана група от деца, в случай че:

1) съществуват просрочени задължения за издръжката на дете, чийто общ размер надвишава сумата от съответните плащания за четири месеца, потвърдени с удостоверение за наличие на просрочени задължения за издръжката на дете;

2) съществуват просрочени задължения за издръжката на дете, потвърдени с удостоверение за наличие на просрочени задължения за издръжката на дете, чийто общ размер надвишава сумата от съответните плащания за три месеца, ако издръжката се отнася за дете с увреждания, дете с тежки перинатални увреждания на нервната система, тежки вродени увреждания в развитието, рядко заболяване сирак, онкологични или онкохематологични заболявания, церебрална парализа, тежки психични разстройства, диабет тип I (инсулинозависимост), остро или хронично заболяване на бъбреците от 4-и стадий, или за дете, което е претърпяло тежки наранявания и се нуждае от трансплантация на орган, нуждае се от палиативни грижи, което се потвърждава от документ, издаден от консултативна лекарска комисия на лечебно-профилактична институция по реда и под формата, установени от централния орган на изпълнителната власт, който отговаря за формирането и изпълнението на държавната политика в областта на здравеопазването.

Родителят, който живее отделно от детето, ако не е избягвал родителските си задължения и надлежно ги изпълнява, и няма просрочени плащания за издръжката на дете, изпраща препоръчано писмо с уведомление, което да бъде доставено до родителя, с когото живее детето, с което иска съгласие за пътуването на детето извън Украйна с цел лечение, обучение, участие на детето в детски състезания, фестивали, научни изложби, ученически олимпиади и състезания, екологични, технически, художествени, туристически, научноизследователски или спортни прояви, или почивка и възстановяване на детето в чужбина, включително като член на организирана група от деца.

Ако родителят, с когото живее детето, не предостави нотариално заверено съгласие за пътуване на детето в чужбина с посочената цел в рамките на десет дни от датата на уведомлението за връчване на препоръчаното писмо, родителят, който живее отделно от детето и който няма просрочени задължения за издръжката на дете, има право да подаде искане до съда за издаване на разрешение за пътуването на детето в чужбина без съгласието на другия родител.

Удостоверения за просрочени задължения за издръжката на дете се издават от държавен орган на изпълнителната власт или от частен изпълнител по предвидения в закона ред.

Съгласно шеста и седма част на член 177 от Семейния кодекс, когато един от родителите извърши сделка по отношение на имуществото на малолетно дете, се приема, че това се случва със съгласието на другия родител. Вторият родител има право да се обърне към съда с искане за обявяване на сделката за недействителна, тъй като е сключена без неговото съгласие, ако тази сделка надхвърля границите на дребните ежедневни сделки.

За да може единият от родителите да осъществи сделка с превозно средство или недвижим имот, собственост на малолетно дете, се изисква нотариално заверено писмено съгласие от другия родител.

Ако родител, който живее отделно от детето в продължение на най-малко шест месеца, не участва във възпитанието на детето и не предоставя издръжка за него, или ако местопребиваването му е неизвестно, сделките, посочени във втората алинея на тази част, може да се извършват без неговото съгласие.

Родителите решават съвместно въпроса за управлението на имуществото на детето, освен ако не е предвидено друго в споразумение между тях. Спорове, възникнали между родителите относно управлението на имуществото на детето, могат да бъдат разрешени от органа по попечителството и грижите или от съда.

Относно въпрос 4 „В случай че детето се придружава от неговата майка, а бащата е останал в Украйна, за да участва в отбраната на страната, има ли разпоредби в семейното законодателство на Украйна за случаи, когато бащата не е на разположение за вземане на неотложни решения (липса на комуникация, военнопленник или друга ситуация), свързани с временно спиране на неговото право на родителски грижи? Ако това е така, моля, опишете процедурата за започване и прекратяване на такова временно спиране.“

Отговорът на този въпрос се съдържа в отговора на въпрос 3.

Същевременно се отбелязва, че в законодателството на Украйна не се предвижда процедура за „временно спиране на родителските права“. Участието на бащата или майката на детето в отбраната на страната не оказва въздействие върху обхвата на техните права и задължения по отношение на детето.

Относно въпрос 5 „В случай че и двамата родители са живи и не са лишени от родителски права, какви са правата и отговорностите на бабата и дядото, пълнолетните сестри и братя, втората майка и втория баща, ако детето сега живее при тях, вместо при родителите?“

Съгласно член 257 от Семейния кодекс бабите и дядовците, прабабите и прадядовците имат право да общуват със своите внуци и правнуци и да участват в тяхното възпитание.

Родителите или другите лица, с които детето живее, не могат да възпрепятстват бабите и дядовците, прабабите и прадядовците да упражняват своите права по отношение на възпитанието на техните внуци и правнуци.

Бабите и дядовците имат право сами да защитават своите внуци.

Бабите и дядовците имат право да се обърнат към органа по попечителството и грижите или към съда за закрила на правата и интересите на своите малолетни и

непълнолетни внуци, или пълнолетни внуци, които не могат да работят, без да се нуждаят от специални правомощия в това отношение (член 258 от Семейния кодекс).

Съгласно член 265 от Семейния кодекс бабата и дядото са длъжни да издържат своите малолетни и непълнолетни внуци, ако те нямат майка или баща или ако техните родители не могат да им осигурят подходяща издръжка по основателни причини, при условие че бабата и дядото са в състояние да предоставят материална подкрепа.

Същевременно в член 259 от Семейния кодекс се посочва, че правата и отговорностите, предвидени в закона по отношение на братята и сестрите, се прилагат за кръвни (полукръвни) братя и сестри.

Братята и сестрите, по-специално тези, които живеят отделно, имат право да общуват помежду си. Майката, бащата, бабата или дядото и другите лица, с които живеят ненавършили пълнолетие братя и сестри, са длъжни да съдействат за общуването помежду им.

Пълнолетните лица имат право да участват във възпитанието на своите братя и сестри, които не са навършили пълнолетие, независимо от местопребиваването им.

Ако втората майка или вторият баща живеят заедно с малолетни или непълнолетни доведени синове или доведени дъщери, те имат право да участват в тяхното възпитание (член 260 от Семейния кодекс).

Съгласно член 262 от Семейния кодекс, сестрата, братът, втората майка и вторият баща имат право сами да осигуряват закрила на своите братя, сестри, доведени синове и доведени дъщери, които са малолетни или непълнолетни, или са пълнолетни, но не могат да работят.

Сестрата, братът, втората майка и вторият баща имат право да се обърнат към органа по попечителството и грижите или към съда за закрила на правата и интересите на техните братя, сестри, доведени синове и доведени дъщери, които са малолетни или непълнолетни, или са пълнолетни, но не могат да работят, без да се нуждаят от специални правомощия в това отношение.

Съгласно член 267 от Семейния кодекс пълнолетните братя и сестри са длъжни да издържат своите братя и сестри, които са малолетни или непълнолетни и се нуждаят от материална подкрепа и нямат родители или съпруг, или съпруга, или ако тези лица по обективни причини не могат да им осигурят подходяща издръжка, при условие че пълнолетните братя и сестри са в състояние да предоставят материална подкрепа.

Пълнолетните братя и сестри са длъжни да издържат своите пълнолетни братя и сестри, които не могат да работят и се нуждаят от материална подкрепа, и нямат съпруг или съпруга, пълнолетни дъщери или синове, при условие че пълнолетните братя и сестри са в състояние да предоставят материална подкрепа.

Съгласно член 268 от Семейния кодекс вторите майки и вторите бащи са длъжни да издържат своите малолетни или непълнолетни доведени дъщери или доведени синове, които живеят с тях, ако последните нямат майка, баща, баба, дядо, пълнолетни братя или сестри, или ако по обективни причини тези лица не са в състояние да им осигурят подходяща издръжка, при условие че втората майка или вторият баща са в състояние да предоставят материална подкрепа.

Съдът може да освободи втория баща или втората майка от задължението да издържат своята доведена дъщеря или своя доведен син или да ограничи тази

отговорност в рамките на определен период, по-специално ако те живеят със своята майка или със своя баща за кратък период или ако се наблюдава лошо отношение на майката или бащата на детето в отношенията между съпрузите.

Относно въпрос 6 „В случай че родителите са починали или са лишени от родителски права, какви са правата и задълженията на бабата и дядото, пълнолетните сестри и братя, втората майка и втория баща, ако детето живее при тях, вместо при родителите? “

Отговорът на този въпрос се съдържа в отговора на въпрос 5.

Същевременно следва да се има предвид обстоятелството, че съгласно член 243 от Семейния кодекс се предоставят попечителство и грижи за сираци и деца, лишени от родителски грижи.

Попечителство се предоставя за дете под 14-годишна възраст, докато грижи се предоставят за дете от 14 до 18-годишна възраст.

Попечителството и грижите се уреждат от органа по попечителството и грижите и от съда в случаите, предвидени в Гражданския кодекс на Украйна.

Попечителите и лицата, полагащи грижи, се назначават предимно сред лицата, които се намират в семейни отношения с повереника, като се вземат предвид личните взаимоотношения между тях и възможностите на лицето да изпълнява задълженията на попечител или на лице, полагащо грижи.

При назначаване на попечител за малолетно дете или на лице, полагащо грижи, за непълнолетно дете се вземат предвид желанията на повереника (четвърта част на член 63 от Гражданския кодекс).

Относно въпрос 7 „Правата и задълженията на гореспоменатите лица изискват ли вземане на решение от орган или съд или се прилагат по силата на закона?“

Отговорът на този въпрос се съдържа в отговорите на въпроси 6—7 [sic].

Относно въпрос 8 „В случай че детето е живяло с родителите си и сега влиза в държава от ЕС, придружено само от баба или дядо, пълнолетна сестра или пълнолетен брат, или втора майка, или втори баща, с разрешението на двамата родители, може ли да се счита, че тези лица имат право на законно представителство на детето по всички въпроси, възникващи в чужбина, или се нуждаят от специално удостоверение или пълномощно, издадено от родителите във връзка с родителските грижи? В случай че попечителските права на тези лица са ограничени от закона, можете ли да посочите тези ограничения? Кога се изисква съгласието на родителите/споразумение между родителите? Има ли някакви изисквания за съгласието/споразумението (напр. изисквания за формуляр)?“

Съгласно втората част на член 151 от Семейния кодекс родителите могат да включват и други лица във възпитанието на детето и да го предават на физически и юридически лица за възпитание.

Предаването на дете с възпитателни цели на други лица не освобождава родителите от тяхното задължение да се грижат за него (пета част на член 150 от Семейния кодекс).

Относно въпрос 9 „Има ли в семейното законодателство на Украйна правила относно правата и задълженията на други роднини спрямо децата (лели, чичовци и др.) освен правото на лични отношения или контакт с детето?“

В Семейния кодекс на Украйна не са регламентирани семейните отношения между братовчеди, лели, чичовци и племенници, или други родственици по произход (четвърта част на член 2 от Семейния кодекс).

Относно въпрос 10 „Всички ли права и задължения на представителите на детето се прилагат за родители-възпитатели в сиропиталища от семеен тип, лица, полагащи грижи в приемни домове, приемни родители и административни служители на институции за осигуряване на грижи за сираци и деца, лишени от родителски грижи, по силата на закона или е необходимо да бъде получено удостоверение, разрешение или съдебно назначение? Можете ли да посочите границите на предоставените им права? Какво могат да решават сами родителите-възпитатели и лицата, предоставящи грижи в приемните домове и кога е необходимо прякото участие на родителите?“

Съгласно втора и четвърта част на член 256^2 от Семейния кодекс приемните родители носят отговорността за възпитанието и развитието на децата, предвидена в член 150 от този кодекс.

Приемните родители са законни представители на приемните деца и действат без специални правомощия като попечители или лица, полагащи грижи.

Съгласно член 256^4 от Семейния кодекс решението за създаване на приемен дом се взема на равнище район или градски район за градовете Киев и Севастопол или от изпълнителния комитет на градския съвет (в градовете с републиканско значение в Автономна република Крим и в градовете с регионално значение) по начина, определен от Кабинета на министрите на Украйна.

Приемните родители и органът, който е взел решението за създаване на приемен дом, се договарят за настаняването на деца в приемния дом въз основа на стандартно споразумение.

Органът, който е взел решението за създаване на приемен дом, е длъжен да следи за изпълнението от приемните родители на техните задължения по отношение на възпитанието и подпомагането на децата.

Въпреки това, в съответствие с втората и четвъртата част на член 256^6 от Семейния кодекс, родителите-възпитатели носят отговорност за възпитанието и развитието на децата, предвидена в член 150 от този кодекс.

Родителите-възпитатели са законни представители на децата и действат без специални правомощия като попечители или лица, полагащи грижи.

Съгласно член 256^8 от Семейния кодекс решението за създаване на сиропиталище от семеен тип се взема на равнище район или градски район за градовете Киев и Севастопол или от изпълнителния комитет на градския съвет (в градовете с републиканско значение в Автономна република Крим и в градовете с регионално значение) по начина, определен от Кабинета на министрите на Украйна.

Споразумение за организиране на дейността на дом за деца от семеен тип се сключва между родителите-възпитатели и органа, който е взел решението за създаване на дом за деца от семеен тип, въз основа на стандартно споразумение.

Органът, който е взел решение за създаване на дом за деца от семеен тип, е длъжен да следи за изпълнението на задълженията на родителите-възпитатели по отношение на възпитанието и издръжката на децата.

Въпреки това, ако дадено дете живее постоянно в център за грижи за деца или лечебно заведение, функциите на попечител и на лице, полагащо грижи за детето, се изпълняват от администрацията на тези институции (член 245 от Семейния кодекс).

Относно въпрос 11 „В официалния превод на Семейния кодекс на английски език, публикуван на началната страница на Върховната рада, за „прийомна сім'я" се използва изразът „семейство на осиновителя". Правилно ли е това да се превежда като „приемно семейство" вместо „семейство на осиновителя", като се има предвид, че осиновяването е уредено в глава 18, а не в глава 20.1?"

Този превод не е официален превод.

Правилният превод е „приемен дом", а не „семейство на осиновителя".

Според украинското законодателство „осиновяването" и „приемният дом" представляват различни форми на настаняване на сираци и на деца, лишени от родителски грижи.

В тази връзка съгласно член 207 от глава 18 „Осиновяване" от Семейния кодекс осиновяването представлява приемането от осиновителя в неговото семейство на дадено лице като негова дъщеря или негов син, като такова приемане се извършва въз основа на съдебно решение, с изключение на случая, предвиден в член 282 от Семейния кодекс.

От възникването на осиновяването личните и имуществените права и отговорности между родителите по произход и осиновеното лице престават да съществуват, като същото важи и за останалите му роднини по произход.

При осиновяването на осиновителя се възлагат всички права и отговорности по отношение на осиновеното дете, които родителите имат спрямо своето дете.

При осиновяването на осиновеното лице се възлагат всички права и отговорности по отношение на осиновителя, които едно дете има спрямо своите родители (части първа, четвърта и пета на член 232 от Семейния кодекс).

На свой ред, в съответствие с членове 256^1 и 256^3 от глава 20^1 „Приемен дом" от Семейния кодекс, приемният дом представлява семейство, което доброволно е приело от един до четири сираци и деца, лишени от родителски грижи, за възпитание и съжителство.

Приемните деца живеят и се отглеждат в приемния дом до навършване на 18-годишна възраст. След навършване на 18-годишна възраст, ако продължават обучението си в институция за общообразователно средно, професионално (професионално-техническо), професионално полувисше или висше образование, те могат да изберат да продължат да живеят и да се възпитават в приемния дом до завършването на съответния курс на обучение.

Приемните деца имат право да поддържат лични контакти със своите родители и с други роднини, освен когато това може да навреди на живота, здравето и моралното им възпитание.

Относно въпрос 12 „Ако се назначават приемни родители за деца-сираци и деца, лишени от родителски грижи, имат ли те нужда от настойник съгласно семейното законодателство на Украйна — поне за осъществяване на надзор върху приемните родители?“

Отговорът на този въпрос се съдържа в отговора на въпрос 10.

Относно въпрос 13 „Възможно ли е според семейното законодателство на Украйна родители, които са живи и упражняват родителски права, да назначат приемни родители на частни (или договорни) начала и ако е така, тези приемни родители също ли имат правата и задълженията на настойници или приемни родители по смисъла на четвърта част на член 256.2, параграф 4 от Семейния кодекс? Има ли някакви официални изисквания за такова възлагане на представителна власт (напр. заверка, регистрация и др.)?“

Съгласно член 256^3 от Семейния кодекс приемните деца са сираци и деца, лишени от родителски грижи, чието възпитание и съжителство е уредено в приемен дом.

Сиракът е дете, чиито родители са починали или са изчезнали.

Децата се считат за лишени от родителски грижи, ако са оставени без родителски грижи поради лишаване от родителски права или са отнети от родителите им без лишаване от родителски права; ако родителите им са признати за безследно изчезнали или за нетрудоспособни, обявени са за мъртви, изтърпяват наказание с лишаване от свобода или са задържани във връзка с разследване, или се издирват от органите на Националната полиция поради липса на информация за тяхното местонахождение; или ако родителите им имат хронично заболяване, което не им позволява да изпълняват родителските си задължения; това важи и за деца, които са били отделени от семействата си, изоставени деца, деца с неизвестни родители, деца, чиито родители са се отказали от тях, деца, чиито родители не са изпълнявали родителските си задължения по причини, които не могат да бъдат установени, свързани с престоя на родителите във временно окупирана територия на Украйна или в районите, където се провеждат антитерористични операции и се прилагат мерки за осигуряване на националната сигурност и отбрана за отблъскване и възпиране на въоръжената агресия на Руската федерация в Донецка област и Луганска област, както и бездомни деца (член 1 от Закона за закрила на детето на Украйна).

В четвъртата част на член 256^2 от Семейния кодекс се посочва, че приемните родители са законни представители на приемните деца и действат без специални правомощия като попечители или лица, полагащи грижи. Това означава, че решението за създаване на приемен дом е достатъчно, за да могат приемните родители да упражняват правомощията си. За повече подробности, моля, вж. отговора на въпрос 10.

Относно въпрос 14 „При пристигането си в Германия законността на съществуващите актове за раждане и на другите документи, свързани със семейните отношения, се проверяват от органите на властта, за да се предотвратяват отвличането на деца и продажбата на деца, или накратко: да се гарантира, че актовете и документите са валидни. Възможно ли е в момента украинските власти да проверяват и удостоверяват автентичността на украинските документи? Понякога изобщо няма налични документи и се налага Германия да издава нови — предварителни — документи. Могат ли такива заместващи документи да бъдат проверявани и заверявани от украинските власти? Какво ще се изисква и какво ще се проверява от украинските власти?“

Съгласно първата част на член 1 и втората част на член 2 от Закона за държавната регистрация на актовете за гражданско състояние на Украйна раждането на съответното лице и неговият произход, семейното му положение, прекратяването на брака му в предвидените от закона случаи, както и неговата смърт, подлежат на държавна регистрация.

Държавната регистрация на актовете за гражданско състояние се извършва чрез съставяне на записи за актовете за гражданско състояние, където се помества информация за личните данни на физическото лице, която е поверителна и не подлежи на разкриване (втора част и трета част на член 9 от закона).

При държавната регистрация на акт за гражданско състояние държавните органи, отговарящи за регистрацията на актовете за гражданско състояние, издават съответното удостоверение.

Формулярите за удостоверенията за държавна регистрация на актове за гражданско състояние и техните спецификации се изготвят в съответствие с образците, одобрени от Кабинета на министрите на Украйна, в съответствие с първата част на член 18 от закона.

По този начин бяха одобрени образците на формулярите на удостоверенията с Решение № 1025 на Кабинета на министрите на Украйна от 10 юли 2010 г. „За утвърждаване на образци на актове за гражданско състояние, спецификации и образци на формуляри на удостоверения за държавна регистрация на актове за гражданско състояние“.

По-специално в образеца на акт за раждане се съдържа информация за детето и неговите родители, името на държавния регистрационен орган, отговарящ за актовете за гражданско състояние, който е издал удостоверението, инициалите и фамилията на главния секретар, както и отпечатък от печата на този орган.

Украйна е страна по Конвенцията от 1961 г. за премахване на изискването за легализация на чуждестранни публични актове.

Министерството на правосъдието на Украйна е един от органите, упълномощени да поставят апостил в съответствие с Решение № 61 на Кабинета на министрите на Украйна от 18 януари 2003 г., озаглавено „За предоставяне на правомощия за поставяне на апостил, предвидени в Конвенцията за премахване на изискването за легализация на чуждестранни публични актове“, по-специално върху документи, издадени от съдебните органи и съдилищата, както и документи, изготвени от нотариусите в Украйна.

В тази връзка за документ с апостил не се изисква допълнителна заверка или проверка и може да се използва във всяка друга държава, която е страна по Конвенцията.

Няма друга процедура за проверка на автентичността на документите за държавна регистрация на актове за гражданско състояние.

С Решение № 890 на Кабинета на министрите на Украйна от 4 ноември 2015 г., озаглавено „Някои въпроси, свързани с гарантиране на въвеждането на електронна услуга за поставяне на апостил“, в Украйна беше въведен Електронният регистър на апостилите (наричан по-нататък „Регистърът“) и беше предвидено, че апостилът върху официалните документи се поставя и попълва с помощта на софтуерните инструменти на Регистъра под формата на електронен документ в съответствие с образеца, установен в Конвенцията за премахване на изискването за легализация на чуждестранни публични актове.

Регистърът се поддържа с помощта на хардуерни и софтуерни средства, с които се осигурява създаването на апостил под формата на електронен документ, защитата на информацията, съдържаща се в Регистъра, срещу неразрешени действия, търсене на вписвания в Регистъра и предоставяне на информация от Регистъра.

Всяко лице има право да получи безплатно информация от Регистъра за поставения апостил чрез уебсайта https://apostille.minjust.gov.ua/.

Поставеният апостил може да се търси в Регистъра на информацията по неговия регистрационен номер и по датата на издаването му. Според резултатите от търсенето в Регистъра на информацията относно поставения апостил информацията се предоставя под формата на изображение на поставения апостил.

В момента всички отдели за държавна регистрация на актове за гражданско състояние, действащи в рамките на контролираната територия на Украйна, приемат документи за държавна регистрация на актове за гражданско състояние за поставяне на апостил, за които се счита, че отговарят на горепосочените законодателни изисквания.

[повтаря се предходното изречение]

Съдебните решения са достъпни чрез държавната информационна система „Единен държавен регистър на съдебните решения“ на адрес https://reyestr.court.gov.ua.

Всяко лице може да провери автентичността на специален формуляр на нотариален документ, който съдържа нотариално заверен документ, чрез уебсайта със свободен достъп на адрес https://rnb.nais.gov.ua.

В съответствие с подточка 3 от първата точка на Решение № 164 на Кабинета на министрите на Украйна от 28 февруари 2022 г., озаглавено „Някои проблеми на нотариусите по време на военно положение“ (с измененията), заверка на пълномощно (с изключение на пълномощни за право на разпореждане с недвижим имот, обект на незавършено строителство или имуществени права върху бъдещ недвижим имот (наричан по-нататък „недвижимият имот“), средства по сметки в банки и други финансови институции, както и превозни средства за срок от повече от три месеца, управление и разпореждане с ценни книжа, корпоративни права и право на достъп до индивидуален банков сейф) и удостоверяване на автентичността на подписа върху заявлението за предоставяне на разрешение за временно заминаване на дете в чужбина се извършват без използване на специални формуляри на нотариални документи, а върху празни листове хартия, върху които се нанасят следните компютризирани данни на нотариуса: изображението на държавния герб

на Украйна, фамилия, собствено име, бащино име (ако има), държавно наименование на нотариалната кантора (за държавен нотариус), име на нотариалния район (за частен нотариус), номер на удостоверението за право на нотариална дейност, адрес на работното място, телефонен номер, имейл адрес. За проверка на валидността на пълномощно, заверено на листове хартия, заинтересованото лице се обръща с копието си към съответния нотариус, който е длъжен да издаде удостоверение, потвърждаващо или отхвърлящо заверката на такова пълномощно в рамките на два работни дни.

Отговори на допълнителни въпроси

Относно първия въпрос

Съгласно член 242 от Гражданския кодекс на Украйна (наричан по-нататък „Гражданският кодекс“) родителите (осиновителите) са законни представители на своите малолетни и непълнолетни деца. Въпреки това придобиването на определена степен на дееспособност от страна на детето не лишава родителите от качеството им на законни представители. Съдържанието и обхватът на представителните правомощия на родителите обаче зависят от обхвата на дееспособността на детето, включително от степента, в която то съзнава евентуалните правни последици от своите действия или бездействие.

Следователно, докато родителите представляват изцяло интересите на малолетните деца и извършват всички сделки от тяхно име и в техен интерес, с изключение на дребни сделки с битов характер и такива, насочени към упражняване на лични неимуществени права върху резултатите от интелектуална творческа дейност (член 31 от Гражданския кодекс), непълнолетните деца, в съответствие с член 32 от Гражданския кодекс, сключват по-голямата част от сделките от свое име.

Родителите на непълнолетни деца не сключват сделки от името на непълнолетните си деца, а само дават съгласието си за сключването им. С други думи, при извършването на такива сделки едната страна по никакъв начин не сключва сделки от името на другата страна.

Например в съответствие с параграф 61 от Инструкциите за процедурата за откриване и закриване на потребителски сметки от страна на доставчици на разплащателни услуги, свързани с поддръжката на сметки, одобрени с Решение № 162 на Управителния съвет на Националната банка на Украйна от 29 юли 2022 г., банката открива разплащателна сметка на името на малолетно дете (дете до 14-годишна възраст) по искане от страна на неговите законни представители — родители (осиновители, родители-възпитатели) или попечители в съответствие с процедурата, установена в клауза 60 на раздел V от тези инструкции — при условие че законният представител на малолетното дете представи паспорт или друг документ за самоличност, удостоверяващ самоличността на законния представител, както и документи, които позволяват на банката да идентифицира малолетното дете, като например неговия акт за раждане или друг документ, удостоверяващ неговата самоличност.

Въпреки това, в съответствие с параграф 62 от посочената инструкция, банката открива разплащателна сметка за непълнолетно дете на възраст между 14 и 18 години, което няма сметка в нея, в съответствие с процедурата, посочена в параграф 60 от Раздел V от инструкциите.

Непълнолетно дете има право самостоятелно да се разпорежда със средствата, внесени от него в сметка, открита от него на собствено име, както и с получени по неговата сметка заплати (възнаграждения), стипендии или други доходи.

Непълнолетно дете може да се разпорежда със средства, внесени по разплащателната му сметка от което и да било друго лице, със съгласието на органа по настойничеството и родителите (осиновителите) или лицата, полагащи грижи за него.

Относно втория въпрос

В съответствие с член 160 от Семейния кодекс на Украйна (наричан по-нататък „Семейният кодекс“), местопребиваването на дете, което не е навършило 10-годишна възраст, се определя със съгласието на родителите.

Местопребиваването на дете, навършило 10-годишна възраст, се определя със съвместното съгласие на родителите и самото дете.

Ако родителите живеят отделно, местопребиваването на дете, което е навършило 14 години, се определя от самото дете.

Същевременно, в съответствие с член 171 от Семейния кодекс, детето има право да бъде изслушвано от родителите, другите членове на семейството и длъжностните лица по въпроси, които го засягат лично, както и по семейни въпроси.

Дете, което може да изрази мнението си, трябва да бъде изслушвано при разрешаване на спор между неговите родители и други лица относно неговото възпитание и местопребиваване, включително при разрешаване на спорове за лишаване от родителски права, възстановяване на родителски права, както и спорове относно управлението на имуществото му.

Съдът има право да постанови решение, което е в противоречие с мнението на детето, ако интересите на детето го налагат.

Същевременно в контекста на изложеното по-горе си заслужава да се отбележи, че е необходимо да се прави разлика между съобразяването с позицията на детето и съгласието на детето. В първия случай може да се вземе решение, различно от позицията на детето, но във втория случай решение може да се вземе само със съгласието на детето.

Като примери за задължително съгласие на детето може да се цитира разпоредбата, включена във втората част на член 160 от Семейния кодекс, според която, както вече беше посочено по-горе, местопребиваването на дете, навършило 10-годишна възраст се определя със съвместното съгласие на родителите и самото дете.

По отношение на процесуалните аспекти също така си струва да се има предвид, че съдът във всеки конкретен случай, когато приема съответните решения, взема предвид всички обстоятелства по делото в тяхната съвкупност и се ръководи от законовите разпоредби в тяхната системна връзка.

Относно третия въпрос

Съгласно националното законодателство жената и мъжът имат равни права и задължения в семейните отношения, брака и семейството (шеста част на член 7 от Семейния кодекс).

Същевременно разпоредбите, които отразяват посочения принцип на равенство на родителите по отношение на детето, са указани в отговора на по-рано зададения трети въпрос *(Относно въпрос 3 „В случай, че двамата родители полагат родителски грижи съвместно — разбираме, че това е стандартният случай в Украйна, независимо от семейното положение на родителите — има ли решения или действия, които единият от родителите може да предприеме самостоятелно (без предварително съгласие или право на вето на другия родител)? Съществува ли презумпция за съгласие на другия родител?“).*

Също така се обръща внимание на обстоятелството, че процесът на семейно възпитание на дете включва много въпроси, които се разрешават или от двамата родители, или от един от тях със съгласието или мълчаливото съгласие на другия родител. Същевременно се приема, че родителите съблюдават интересите на детето.

Относно четвъртия въпрос

Съгласно член 242 от Гражданския кодекс попечителят е законният представител на малолетно дете или на лице, което е признато за недееспособно. В украинското законодателство обаче на бабата/дядото или на пълнолетен/на брат/сестра не се предоставят пълномощия на законни представители, освен ако не предприемат подходящи действия за установяване на попечителство/режим на полагане на грижи за детето. Въпреки това, ако има основания да се смята, че съществува заплаха родителите/попечителите да злоупотребят с правата или отговорностите си и/или в резултат на това да нарушат правата на детето, се обръща внимание на възможността за използване на механизма за закрила на висшите интереси на детето, предвиден в закона като важен принцип на семейното право.

В тази връзка в член 258 от Семейния кодекс се уреждат правата на бабата и дядото по отношение на закрилата на внуците и според тези разпоредби бабата и дядото имат право сами да защитават своите внуци.

Бабите и дядовците имат право да се обърнат към органа по попечителството и грижите или към съд без специални правомощия в това отношение за закрила на правата и интересите на малолетни и непълнолетни внуци, или на пълнолетни внуци, които не могат да работят.

Сестрата, братът, втората майка или вторият баща имат право сами да защитават своите братя, сестри, доведени синове и доведени дъщери, които са малолетни, непълнолетни или пълнолетни, но не могат да работят.

Сестрата, братът, втората майка или вторият баща имат право да се обърнат към органа по попечителството и грижите или към съд без специални правомощия в това отношение за закрила на правата и интересите на братя, сестри, доведени синове и доведени дъщери, които са малолетни, непълнолетни или пълнолетни, но не могат да работят (член 262 от Гражданския кодекс).